

Slavnostni govor na podelitvi nagrad študentom Filozofske fakultete

Univerze v Ljubljani

Zbornična dvorana UL, 9. 12. 2024

Spoštovana dekanja, prof. dr. Mojca Schlamberger Brezar, spoštovane nagrajenke in nagrajenci, drage kolegice in kolegi, cenjeni gostje!

Lepo pozdravljeni vsi, ki ste danes prišli na slavnostno podelitev Nahtigalovih in dekanjinih nagrad študentom Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.

V veliko veselje mi je, da lahko kot predstavnica Oddelka za romanske jezike in književnosti nagovorim nagrajene študentke in študente Filozofske fakultete, ki prihajate iz različnih oddelkov, vaše naloge pa vsebujejo bogate in raznolike raziskovalne vsebine.

Rojeni ste bili približno v istem času, kot se je rodil Google brskalnik, njegov rojstni datum je 27. september 1998. Rodil se je "staršema", doktorskima študentoma univerze Stanford. Ali si, dragi slavljenici, "digitalni domorodci", znate predstavljati, da bi vaše naloge nastale brez Googla, brez informacijske tehnologije? Si predstavljate, kako drugače bi pristopili k temi, metodologiji in kako drugače bi obdelovali podatke? Seveda, bilo bi drugače, ne pa nemogoče. Človek ima namreč odlično lastnost - sposobnost prilagajanja. Tisti profesorji, ki smo iz starejše generacije in smo diplome pisali še s pisalnim strojem in jih popravljali s pomočjo korekturne tekočine, smo se skozi desetletja priučili uporabe sodobnejših tehnologij. In pri tem včasih zmajevali z glavo, rekoč: »Le kaj nam je tega treba? Kako bo ta tehnologija pokvarila naše otroke, naše študente?«. Ob izumih, ki prinesejo precejšnje spremembe, je pogosto prisotna zaskrbljenost.

Podobno je bil Platon v 4. stoletju pred našim štetjem zaskrbljen in polemičen ob izumu pisave. Spraševal se je, ali se bo ljudem zaradi zapisovanja misli močno poslabšal spomin, saj se bodo opirali na zapisano. Čeprav se je zavedal prednosti, ki jih je doprinesla pisava, je trdil, da bo opiranje na abecedo in pisanje človeku odvzelo možnost globljeja mišljenja.

Mnogo kasneje, v času Gutenbergovega izuma tiska, in sploh z letom 1501, ko italijanski tiskar Aldo Manuzio začne tiskati majhne žepne knjige, so knjige postale bralcem cenovno bolj dosegljive in njihova osebna last. Vendar je to novost spremljala zaskrbljenost, kako bodo različne vsebine, predvsem tiste z neversko vsebino, vplivale na slehernika.

A že v 16. stoletju se s tiskom razmahnejo romani, ki so bralce vabili v domišljjski svet viteštva, dvorne ljubezni, idiličnih pokrajin in neverjetnih dogodivščin. Kot je zapisal Cervantes v drugem delu Don Kihota, nobena knjiga ni tako slaba, da ne bi vsebovala kanček dobrega. Ker pretiravati nikoli ni dobro, se je don Kihotu od premalo spanja in preveč branja navidezno zameglil pogled na resničnost:

Skratka, naš vitez se je tako zapičil v svoje branje, da so mu minevale noči, ko je bral od mraka do zore, in dnevi, ko je bral od svita do mraka. Ker je malo spal in veliko bral, so se mu posušili možgani in pamet mu je šla po vodi. (Veleumni plemič don Kihot iz Manče, 1988, Prvo poglavje, str. 24)

Knjiga je doživela izjemno potovanje, od statusa nezaupljivosti in skepse, ker niso vedeli, kako bo ta novost vplivala na družbo, do uveljavljenega statusa znanja in sobivanja tiskane in e-knjige. Ostaja močna sila, ki oblikuje prihodnost širjenja znanja, presega čas in tehnologijo, čeprav so se nekateri zbal, da bo film spodkopal vlogo knjige. Tako je Thomas Edison v njujorškem časniku leta 1913 zapisal, da bodo knjige kmalu nepotrebne, saj se bo poučevalo s pomočjo filma. Filmski in drugi ekrani so se nato spremenili v grožnjo, češ da

se bodo človeški možgani spremenili, da bodo določene možganske funkcije zaradi neuporabe prenehale delovati. Ekрани so naš umirjen um, ki lahko bere koncentrirano, poglobljeno, brez motenj pozornosti zasuli s hitrimi, instant informacijami, ki nas zavrti kot vrtiljak, s katerega sestopimo omotični in in zbegani, saj ne vemo, kje se nahajamo. Toda moč ni toliko v tehnologiji kot v nas samih, ki lahko izbiramo, kako in kdaj bomo uporabljali novo tehnologijo. Izbiramo lahko, ali bomo kritični bralci ali le zbiralci hitrih spletnih informacij. O obstanku ali propadu neke tehnologije odloča torej človek s svojo izbiro.

S svojimi izjemnimi nalogami ste dokazali, da svoje moči niste zlorabili, ampak ste jo uporabili v dober namen raziskovanja družbe, jezika, književnosti, grafitov, zgodovine, geografije, slikarstva, plesa, in še mnogih drugih, pogosto interdisciplinarnih tem. Ohranite ta kritični pristop do vseh še nepredstavljenih prihodnjih izumov ali t. i. "groženj", obrnite jih sebi v prid.

Naj vas tako kot don Kihota v vaši prihodnosti vodita domišljija in odločenost, idealizem in pogum.

Sedaj, ko se podajate v širši svet, kot vam ga je nudila naša univerza, svet, ki vam bo včasih uganka, včasih zanka, si zamislite neustrašnosti don Kihota, ki se je strastno in odločno držal idealov in svojih ciljev, hkrati pa je bil sposoben globoke samorefleksije. In še v nečem nam je lahko za zgled: v empatičnem in spoštljivem odnosu do drugih, kljub vsem oviram in razočaranjem. V resnici je bil pravi humanist. Ponesite tudi vi ta humanistični duh s seboj v svet, kamor vas bo popeljalo življenje. Upam, da se ne boste nikoli naveličali iskati in odkrivati novih svetov in da boste to radodarno delili z drugimi. Nikola Tesla je v humanističnem duhu zapisal, da je najtežje najti človeka, ki ima tri glavne vrednote: ZNANJE, PRAVIČNOST in NESEBIČNOST. Stremite vseskozi k tem vrednotam. Zaupajte v svoje znanje, nesebično ga delite z drugimi, pogumno in pravično se spopadajte z življenjem in tudi z novo tehnologijo.

Prof. dr. Marjana Šifrar Kalan
Oddelek za romanske jezike in književnosti
UL FF